

*En næringsvennlig kommune i vekst -  
Sandnes i sentrum for framtiden*

Næringsstrategi for Sandnes kommune  
2021 – 2031



## INNHold

1. Innledning og bakteppe
2. Kommunens rolle i næringsutvikling
3. Hovedutfordringer – nå situasjon
4. Mål for næringsutvikling i Sandnes og satsingsområder
  - 4.1 Mat
  - 4.2 Energi
  - 4.3 Industri
  - 4.4 Handel
  - 4.5 Reiseliv
  - 4.6 IT/Teknologi
5. Strategier
  - 5.1 Strategi 1 Proaktiv næringskommune
  - 5.2 Strategi 2 Prosjektsamarbeid
  - 5.3 Strategi 3 Omdømmebygging og attraktivitet
  - 5.4 Strategi 4 Næringsareal
6. Vedlegg og bakgrunnsinformasjon
  - 6.1 Kommuneplan Sandnes kommune, samfunnsdel
  - 6.2 Reiselivsstrategi
  - 6.3 Undersøkelse næringsliv Gaselle/DN
  - 6.4 Strategi/næringsplan Forsand
  - 6.5 Nærings- og innovasjonsstrategi for Rogaland
  - 6.6 Eksempler på tiltak som kan utløses av den enkelte strategi  
(side 12 i næringsstrategi)

## 1. Innledning og bakteppe

Kommunestyret vedtok i forbindelse med økonomiplan 2020 flere tekstforslag. Ett av forslagene var «å utarbeide en Strategisk handlingsplan for næringsutvikling. Sandnes skal være en foretrukken kommune for næringsetablering og som bostedskommune. Planen skal ha konkrete satsingsområder, organisering med kommunen og næringslivet i førersetet.»

I kommuneplan 2019-2035 er det strategisk mål om at Sandnes kommune skal tilrettelegge for framtidens næringer og nye arbeidsplasser. Videre er det i handlingsplan for kommuneplanen nedfelt at det skal utarbeides en næringsstrategi.

I prinsippdokumentet for Nye Sandnes står det om næringsutvikling: “Ny kommune skal, i kraft av sitt areal, legge til rette for et allsidig næringsliv. Økt verdiskaping gjennom flere arbeidsplasser og aktiv tilrettelegging for nye næringsklynger skal ha høy prioritet i kommunens næringspolitikk. Ny kommune har behov for en næringsenhet som både kan være pådriver og tilrettelegger. Konesjonsavgiftene (avgift fra konsesjon/kraft) som er lovbestemt, skal brukes til næringsutvikling, infrastrukturtiltak/turisme.”

## 2. Kommunens rolle i næringsutvikling

Som kommune har en ulike roller; som forvalter, tjenesteprodusent og entreprenør. Disse rollene er viktige i arbeidet med å bidra til næringsutvikling. I utviklingsarbeid i kommunen er skillet mellom samfunnsutvikling og næringsutvikling blitt mindre.

### Forvaltningsrollen

Rollen som forvalter handler om å sørge for å ivareta brede samfunnsmessige interesser i henhold til offentlig lover, forskrifter og reglement. I store kommuner er denne rollen viktig i sin innretning der en kan gjøre en stor forskjell gjennom rask saksbehandling og gode reguleringsplaner. En god reguleringsplan må også kunne ivareta endringer i næringene og nye næringer.

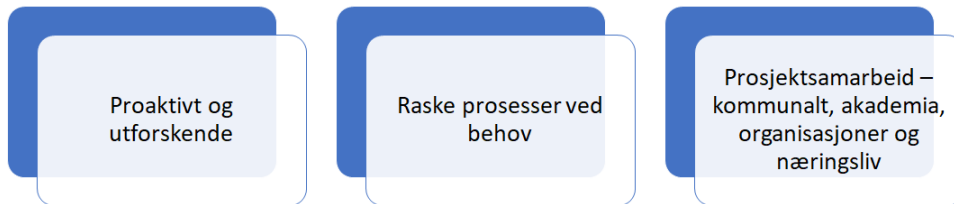
### Produsentrollen

I rollen som produsent er det oppgaver som å disponere ulike økonomiske virkemidler, veiledning og rådgivning. Dette er mulige tjenester for etablerere og bedrifter. Tjenesten etablererveiledning kjøper Sandnes kommune i dag hos Skape.no. I tillegg har næringsavdelingen ansvar for veiledning overfor næringslivet.

### Entreprenørrollen

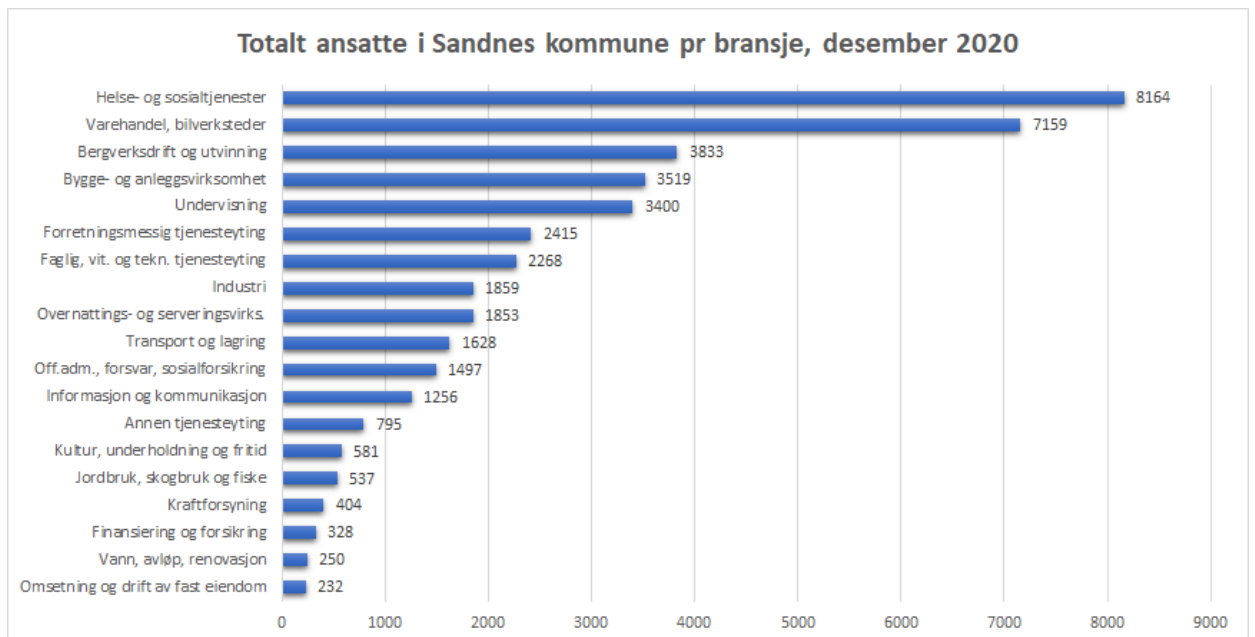
Denne rollen handler i stor grad om å initiere, sette i gang og gjennomføre oppgaver og prosjekter

Det kreves et proaktivt og utforskende arbeidssett og til tider kreves det raske prosesser.



**Etablering av prosjektsamarbeid og arbeid i nettverk er målrettet arbeid mot felles utfordringer og videreutvikling /næringsutvikling innen ulike bransjer og næringer.**

### 3. Hovedutfordringer – nå situasjon



#### Beskrivelse av nåsituasjonen og utfordringer

- Arbeidsledighet
- Korona situasjon
- Kronekurs
- Oljepris
- Rammebetingelser og tiltakspakker –forutsigbarhet
- Omstilling
- Nye muligheter
- Konkurransen om arbeidsplasser og bedrifter

- Tilgang til riktig kompetanse
- Kommune i omstilling

2020 lå an til å bli et år med fortsatt oppgang for norsk økonomi, om enn i noe saktere tempo enn i 2019. I årets første måneder var arbeidsmarkedet i Sandnes og regionen preget av lav ledighet og tiltakende knapphet på arbeidskraft som følge av økende etterspørsel. Selv om noen bedrifter fremdeles var i en vanskelig situasjon, hadde de fleste ristet av seg ettervirkningene av oljekrisen fra 2014. Coronaviruset og oljeprisfallet endret alt, både for verdensøkonomien, norsk økonomi og situasjonen i Sandnes.

Arbeidsledigheten økte til nivåer man ikke har sett på generasjoner. Selv om ledigheten har falt betydelig fra toppen i april, forventes det at den vil ligge på et høyere nivå enn normalt en god stund fremover. NAV frykter at en høyere arbeidsledighet enn normalt vil være mer varig i vår region enn ellers i landet, grunnet lavere investeringer innen petroleumssektoren og lang ledetid for nye prosjekter i denne næringen, selv om oljeprisen skulle øke. Likevel er de underliggende utfordringene regionen står overfor de samme som før. Brorparten av verdiskapingen i næringslivet i regionen stammer fra utvinningsselskapene og bedriftene som leverer til disse. Petroleumsnæringen skaper videre store ringvirkninger til sysselsettingen i andre næringer i regionen. Når lavere oljepris igjen fører til redusert aktivitet i petroleumsnæringen slår dette negativt ut for hele regionen, og understreker behovet for omstilling og diversifisering. Selv om det vil være aktivitet i petroleumsnæringen i mange år fremover viser framskrivninger og investeringsplaner at investeringene i petroleumsnæringen uansett vil avta på lengre sikt. Samtidig krever internasjonale trender og økt politisk trykk i klimaspørsmål, omlegging til et grønnere og mer bærekraftig næringsliv. Denne utviklingen i vår region gir særlige utfordringer på grunn av den dominerende petroleumsnæringen.

Næringsutvikling og veien mot det grønne skiftet har til hensikt å videreutvikle eksisterende næringer i en mer bærekraftig retning, men også å skape nye næringer som vil bidra til verdiskaping i regionen. For å sikre nødvendig vekst i sysselsetting, verdiskaping og offentlige inntekter, er regionen derfor avhengig av et konkurransedyktig og velfungerende næringsliv med «flere ben å stå på». Det er verdt å understreke at konkurransen om arbeidsplassene og bedriftene vil bli hardere i årene fremover, både nasjonalt og internasjonalt. I denne sammenheng står regionene i Norge i et konkurranseforhold. Der hvor petroleumsnæringen nok i første rekke tenker på vår region når det kommer til lokalisering, er konkurransen mer åpen når det kommer til omstilling i eksisterende og utvikling av nye næringer som gjerne ser de andre storbyområdene som like attraktive.

Det har vært og vil i enda større grad være viktig å ha et overordnet perspektiv på næringsutviklingen, og å stå sammen når ressurser skal fordeles. Nord-Jæren er (del av) et sammenhengende bo og arbeidsmarked, på tvers av kommunegrensene. Om lag 90 000 av innbyggerne i regionen arbeider i en annen kommune enn den de bor i. Storbyområdet Sola, Sandnes og Stavanger har egne utfordringer som gir behov for tett

samarbeid på tvers i byområdet, i form av forvaltning og felles sammenhengende tettstedsarealer og tilsvarende infrastruktur.

Forekomsten av viktig næringsvirksomhet også utenfor byregionen, nødvendiggjør strukturer som legger til rette for regionalt samarbeid også utover selve byregionen. De ulike kommunene har ulike styrker og tilbyr ulike arealer og muligheter for næringsutvikling. For å lykkes som en attraktiv næringsregion er det viktig å ivareta et interkommunalt og regionalt samarbeid med våre nabokommuner. Virksomheter velger Sandnes og regionen på grunn av totalpakken som tilbys. For eksempel er landets kanskje viktigste næringsområde, Forus, delt mellom Sola, Sandnes og Stavanger mens de som jobber der bor spredt over nesten hele fylket.

#### Forutsetninger for næringslivet og kriterier som er viktig ved etablering:

- Proaktiv kommune
- Tilgang på areal
- Kompetanse
- Tilgang på kapital
- Gode bosted adresser
- Tilgang til markedet – infrastruktur
- Nærhet til kunden

## **4. Mål for næringsutvikling i Sandnes og satsingsområder**

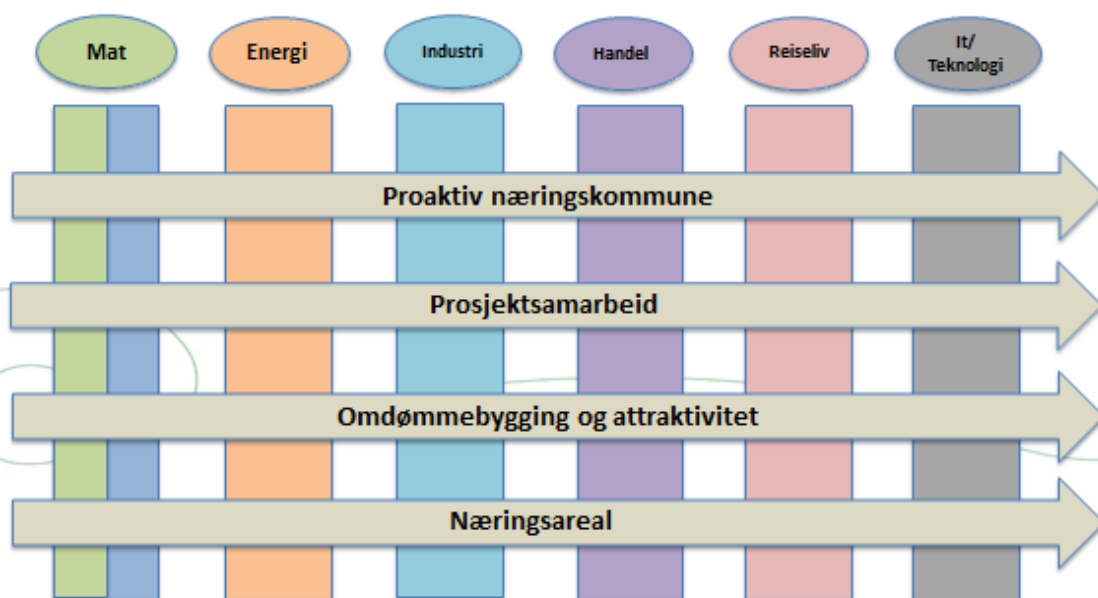
### **4.1 Hovedmål**

Hensikten med strategien er å se muligheter som forsterker arbeid med næringsutvikling. Dette skal bidra til å bevare, videreutvikling og skape nye arbeidsplasser.

### **4.2 Målene utdypet**

- Bidra til verdiskaping, styrke eksisterende næringsliv og arbeidsplasser
- Stimulere til utvikling av nye næringer, nye bedrifter og flere arbeidsplasser
- Videreutvikling av dagens næringer og bidra til innovasjon og nye næringer
- Være en proaktiv næringskommune som initierer prosjekter
- Være en dynamisk næringskommune som evner å bidra i omstillingsprosjekter

## Satsingsområder og strategier



### 1.1 Mat

Mat i denne kontekst dekker både grønt landbruk og blått havbruk inkludert oppdrettsnæringen. Disse næringsområdene har til fellesskap å stå for mye innovasjon og utvikling innenfor teknologiske løsninger, og har sterke bånd til satsingsområdet IT/Teknologi. Det biomedisinske forskningscenteret SEARCH (Sandnes Education and Research Center Høyland) på Høyland og forskningsstasjonen NINA (norsk institutt for naturforskning) på Ims bidrar til forskning og utvikling innen både grønn og blå næring samt helse og velferd.

Gjennom havbruksklyngen Stiim Aqua Cluster har kommunen mulighet til tettere samarbeid og oppfølging av aktørene i klyngen, som spenner fra små teknologiske oppfinnere til de store oppdrettsbedriftene, academia og offentlig sektor. Grønn næring med landbruk, matproduksjon, produktutvikling, tilleggsnæringer og nye muligheter vil være viktige satsingsområder også framover, og et mål er mer samhandling mellom aktørene og synergier fra andre klynger. En bærekraftig utvikling må følges opp på flere områder som godt forvaltet areal bruk, aktivt beitebruk, økt produksjon og gårdsturisme. Landbruksnæringen må gis gode forutsetninger og rammebetingelser for økt verdiskaping og omstilling. Landbruksnæringen i Sandnes er en stor og betydelig næring.

## **1.2 Energi**

Oversikten over antall ansatte og bransjene disse jobber i viser betydningen energi arbeidsplasser har for kommunen. Verdiskapningen innen energi næringene er dominerende og stor. Det spenner fra oljeselskap til oljeservicebedriftene, vannkraft, vindkraft, batteriproduksjon, solceller med mer. Energi er regionens hovednæring og har et stort potensial for videreutvikling og omstilling til fornybar energi, både på operatør- og leverandørsiden. Bransjen har høy kompetanse, modne og etablerte klynger, men har samtidig behov for en proaktiv kommune som bidrar til et grønt skifte, tilgang til andre klynger, nettverk og finansieringsordninger. Dette er også i tråd med EUs strategi for grønn vekst.

## **1.3 Industri**

Sandnes er en godt etablert industrikommune, og har lange tradisjoner innenfor innovasjon og nyskaping fra teglverksindustrien, jordbruksredskaper, IT produkter, porselen, garn, pukk, sand og asfalt til trevirke, og møbelindustri for å nevne noen. Globale klimautfordringer, demografi, behov for energi forankret i bærekraft gir nye utfordringer og nye muligheter. Tilrettelegging av næringsarealer til eksisterende og ny industri samt kraftkrevende industrien vil være kritisk for å øke verdiskaping og skape flere arbeidsplasser. I tillegg vil både kommunen og regionens næringsliv ha behov for markedstilgang internasjonalt for å kunne utvikle seg og vokse. Det er også viktig at kommunen bidrar til at rammer og regelverk er i tråd med dagens behov og muligheter slik at vi unngår situasjoner der «næringen springer foran planer og rammer».

## **1.4 Handel**

Sandnes er kjent for sin kremmerånd og sine mange handelssentre. Kommunen har vært rik på råvarer og dyktige utviklere og produsenter som har solgt varer både lokalt, nasjonalt, og internasjonalt. Fra trevirke og teglstein, som ble fraktet ut fjorden til både England og Sverige til manufaktur, DBS sykler, møbler, Block Watne hus og mye mer. Handelsstanden i en av Norges lengste handlegate Langgata er kjent for god service, gode butikker – og et smil på kjøpet. Nye produkter innen teknologi og opplevelser samt flere handlesentre er etablert både i sentrum og på Forus. Handelsbyen Sandnes har en optimal regional plassering med lett tilgjengelighet og et stort potensial for videre vekst. Kombinert med fokus på byutvikling, attraktivitet og omdømmebygging vil dette forbli et viktig satsingsområde med verdiskaping og mange arbeidsplasser. Videreutvikling



av Sandnes som handelsby vil medføre høyere attraktivitet og enda bedre omdømme. Handel er en næring som er viktig i reiselivssatsingen.

## 1.5 Reiseliv

Reiselivstrategien ble vedtatt i 2019. Prinsippdokumentet for Nye Sandnes sier: "Tilrettelegging og utvikling av en mangfoldig turistnæring skal ha høy prioritet. En slik satsing, sammen med muligheten for å videreutvikle turismen knyttet til Lysefjorden, Preikestolen og Kjerag skal prioriteres som tiltak for økt verdiskaping. Ny kommune har et potensiale til å utvikle grønn turisme. Det betyr for eksempel at grønne områder gjøres tilgjengelige for allmennheten. Opplevelse og friluftsliv, folkehelse og gårdsturisme vil her være sentrale oppgaver. Ambisjonen skal være å bli blant landets mest attraktive turist- og opplevelsesmål i framtiden." Strategien har som mål å utvikle bærekraftige reisemål, og se på muligheter som kan forsterke reiselivsarbeidet og skape nye arbeidsplasser. Det er valgt tre strategier, Infrastruktur, Næringsutvikling og Omdømme og attraktivitet. Sandnes skal være en proaktiv Ja-kommune for reiselivsaktører og bidra til helårsturisme. Det krever godt samarbeid med friluftaktører, kultur, transport, overnatting og serveringsbransjen. Gode rammebetingelser, regionalt samarbeid, tilrettelagt infrastruktur skal stimulere til bærekraftig turisme og flere helårsarbeidsplasser, forankret i gode naturlige forutsetninger og spennende kulturminner.

## 1.6 IT/Teknologi

Satsingsområdet dekker både helse og velferd, oppdrettsnæring, landbruk, IT bedrifter, gründermiljø og andre produksjonsbedrifter. Næringslivet i kommunen og regionen har et innovativt digitaliseringsmiljø med høy kompetanse. Utvikling innen smart teknologi og digital formidling innen områder som kultur, transport, skilting og reiseliv er i en rivende utvikling. Å bidra gjennom tett dialog og kjennskap til muligheter, bidra til å etablere piloter, felles prosjekter inkludert EU prosjekter og klyngeprosjekter vil dette bidra til stimulering og positiv utvikling av satsingsområdet. Kommunen er selv en stor bruker av teknologiske og digitale løsninger og kan gjennom samarbeid med næringslivet og andre kommuner utnytte denne muligheten gjennom innovative anskaffelser.

## 5. Strategier

Strategien er forankret i tre hovedelementer:

- Nåsituasjonen – der vi er i dag
- Målet – der vi ønsker å være
- Strategien – veivalg for å komme fra nåsituasjonen til målet

Valgte strategier bør være tydelige og fungere som gode «ledestjerner». De bør ikke være for mange, og være dekkende for satte mål og satsingsområder. Strategiene er utgangspunkt for tiltak som følges opp av en handlingsplan med virkemidler som speiler strategiene.

Omstilling, smart spesialisering, nye muligheter og internasjonalisering ligger til grunn for strategiene. Regionalt samarbeid i et felles bo- og arbeidsmarked er også grunnleggende i arbeid med næringsutvikling.

### **1.1 Strategi 1 Proaktiv næringskommune**

Kommuner som lykkes med næringsutvikling er gjerne tett på næringslivet, snur seg raskt og sørger for kort vei mellom ide og handling. Kommunen må tilrettelegge godt i det kommunale planverket og ha et høyt servicenivå for eksisterende bedrifter og for de som ønsker å etablere seg i Sandnes.

Næringslivet fremhever en proaktiv og dynamisk kommune som særs viktig for næringsutvikling. Dette for å videreutvikle eksisterende næringsliv samt bidra til nye etableringer.

Sandnes skal være en JA-kommune og anerkjent som en god vertskommune for næringslivet og andre relevante aktører som akademia, forskning og investorer.

Kommunen skal ha god kjennskap til lokalt næringsliv og forstå utfordringer og behov, enten det er behov for arealer, kompetanse, støtteordninger, logistikk eller andre ting. Vi skal bidra til at det skapes gode møteplasser og koblinger mellom næringslivsaktører, både gjennom aktiv tilstedeværelse i klynger og direkte med næringslivet. Det skal være lett for næringslivet å kontakte kommunens næringsavdeling samt andre avdelinger som er relevante.

### **1.2 Strategi 2 Prosjektsamarbeid**

Et prosjektsamarbeid kan være lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Det består av flere parter og har et felles mål om en definert utvikling. Prosjektsamarbeidet kan være sammensatt av det offentlige, akademia, næringsliv og andre institusjoner. Prosjekter en inngår samarbeid om skal være målrettede og være tidfestet. Prosjektets innretning skal være i henhold til satsingsområdene i næringsstrategi og i øvrige planer i Sandnes kommune.

### **1.3 Strategi 3 Omdømmebygging og attraktivitet**

Sandnes skal videreutvikle sitt omdømme og attraktivitet gjennom å dyrke frem og utvikle Sandnes sine særpreg. Sandnes skal være en foretrukket næringsadresse. Våre naturlige ressurser med stor natur og friluftsområder er gode hygienefaktorer for å være en god bostedsadresse. Dette i en sammenheng med hva regionen ellers har å by på gir Sandnes fordeler ved en etablering. Sandnes er et knute- og midtpunkt i regionen, både geografisk og i forhold til infrastruktur.

Sandnes har natur – og ressursgitte fordeler til å videreutvikle Sandnes og regionen som attraktiv destinasjon for tilreisende nasjonalt og internasjonalt.

### **1.4 Strategi 4 Næringsareal**

Sandnes kommune skal bidra i videreutviklingen av dagens næringsareal samt tilrettelegge for nye næringsareal. I dagens og fremtidens næringsstruktur vil det være omstilling til nye næringer, det grønne skifte og nye næringer. Gode reguleringsplaner må ta høyde for skifte i næringsstrukturer slik at formål i planer er i tråd med utvikling i næringene.

## **6. Vedlegg og bakgrunnsinformasjon**

### **6.6 Eksempler på tiltak som kan utløses av den enkelte strategi**

De forskjellige satsingsområdene har flere fellesnevnerne. Samtidig er de også forskjellige i forhold til sammensetning, etablerte nettverk, klynger og omstillingskrav. Det vil derfor være behov for forskjellig type og mengde oppfølging fra kommunen. Felles for alle er likevel fokus på å utvikle en attraktiv kommune for etablerte og nye næringsaktører. En kommune hvor folk vil jobbe og bo og som gir tilgang på kompetent arbeidskraft. I tillegg at vi utvikler oss som et attraktivt reisemål hele året.

#### **Omdømmebygging og attraktivitet**

Strategien omdømmebygging og attraktivitet sammenfaller med en av strategiene i reiselivsstrategien. Mulige tiltak her kan være en fortsettelse av Norgeskampanje reiseliv lokalt, regionalt og nasjonalt, rettet mot småbarnsfamilier som ble gjennomført i 2020, i et samarbeid med Region Stavanger. Evaluering av denne arbeidsmetoden viste at dette gav god respons og økt kjennskap til Sandnes som reiselivsdestinasjon og økt besøkt til kommunen.

Et annet mulig tiltak er et prosjekt hvor en får fram gode historier fra hele kommunen. Disse kan gi grunnlag for turopplevelser, identitetsbygging, stolthet og være en plattform for videreutvikling og omstilling i næring og landbruk.

En positiv omdømmebygging og økt attraktivitet er avhengig av at vi lykkes med de andre nevnte strategier, hvor vi anerkjennes som en proaktiv og god vertskapskommune og er en kommune som kan tilby relevant næringsareal. I tillegg at vi er en synlig og attraktiv samarbeidspartner og bidragsyter inn i forskjellige prosjekter og nettverk. Gjennom Sommerkampanjen rettet mot barnefamilier sommeren 2020 ble det produsert og fremmet turmål med tema. Dette ga økt aktivitet og gode treff i digitale kanaler. Dette var et resultat av godt samarbeid på tvers av avdelinger i Sandnes kommune og Region Stavanger.

Sandnes kommune har vært del av samarbeidsprosjekt og partner med Sandneslauget og Sandnes Sparebank, i Gasselprosjektet til Dagens Næringsliv. I dette prosjektet har det vært profilering av Sandnes som sted for attraktiv etablering samt gode historier fra bedrifter i Sandnes.

#### **Proaktiv næringskommune**

Når næringslivet, uavhengig av satsingsområder, blir bedt om å si hva som er viktig for de, settes det å ha en proaktiv kommune svært høyt. Næringslivet ønsker en kommune som har høy næringslivskompetanse, kjenner virkemiddelapparatet, er tilgjengelige og bidrar til gode prosesser. I tillegg er det ønskelig at kommunen er til stede i forskjellige fora, klynger og nettverksarenaer og kan være en støttespiller i forskjellige prosjekter og aktiviteter.

Entreprenørrollen er vesentlig og viktig i arbeidet med å være en proaktiv næringskommune. Rollen med å initiere, sette i gang og gjennomføre prosjekter er av stor betydning for næringslivet. I denne rollen kan kommunen bidra til næringsutvikling.

Mulig tiltak for kommunen på dette området er at næringsutviklingsarbeid gis rom og kapasitet til å jobbe både internt og eksternt. Det vil blant annet bety å være aktivt til stede i forskjellige fora

og nettverk, deriblant nasjonalt smartbynettverk. Det vil trolig bidra til en god utvikling for økt intern samhandling, involvering i fellesprosjekter og bidra til at kommunen fremstår profesjonell og samlet.

### **Prosjektsamarbeid**

Gjennom prosjektsamarbeid vil kommunen ivareta sin entreprenørrolle. Etter at Greater Stavanger nå er nedlagt, vil det være svært viktig og kritisk at vi får på plass gode prosjekter på flere nivå, både med det som defineres som storbyregionen og med andre nabokommuner. Mulige tiltak her er et reiselivsprosjekt som har fokus på helårsturisme. Andre mulige tiltak kan være videreutvikling av energiklyngen og energiregionen, internasjonalisering, attraktiv region for bedriftsetablering og felles markedsføring for å tiltrekke oss eksterne og gjerne utenlandske bedrifter. Tiltak for å bidra til utvikling av næringsklynger og eventuelt etablering av nye næringsklynger der det er hensiktsmessig anses også som svært verdifullt for både næringslivet, forskning og akademia samt offentlig sektor.

### **Næringsareal**

Et uttalt mål for Sandnes kommune er at næringsareal skal være hyllevare og bidra til å gi økt attraktivitet til et næringsliv som ønsker å vokse eller etablere seg i kommunen. Det vil være viktig å ha arealer som er tilpasset næringslivets behov og arealer tilpasset framtidige nye muligheter.

Mulig tiltak her er å utrede og få en god oversikt over potensielle næringsområder og hensiktsmessig og fleksibel utvikling av eksisterende næringsområder. Dette i et samarbeid mellom blant annet Sandnes Tomteselskap KF, New Kaupang, samfunnsplan, planavdeling og næringsavdeling.

Gjennom felles markedsføringsportal møter en næringsaktører med særskilte behov, for eksempel kraftkrevende industri og andre både tradisjonelle og nye næringer. Likeledes er det viktig å samarbeide med næringslivet og få kunnskap om framtidige behov.